

Naše domoljubne INFO table

V preteklosti je bilo na naših tleh veliko oboroženih spopadov in vojn. V 20. stoletju so bile na slovenskih tleh kar tri velike vojne vihre. Vsakič so slovenski vojaki, podčastniki in častniki uspešno opravili izpit iz obrambe domovine. S tem so potomcem dali odličen zgled dejavnega domoljubja.

Info tabla, avtor in priljubljeni spomenik »kose« v centru mesta.

Brežice, 13. oktober 2020. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Na tej osnovi sem razmišljal, kako bi domačinom in turistom poskušali na drugačen način približati bogato zgodovino Brežic. Začel sem razmišljati o informativnih tablah na krajih dogodkov in oziroma pri vojnih spomenikih in spominskih ploščah. Dodelano idejo sem predstavil predsedstvu območnega združenja vojnih veteranov

Slovenije Brežice, katerega član sem bil od ustanovitve organizacije. Po njihovi privolitvi sem kmalu začel z delom in aprila 2017 smo tablo že postavili zraven spomenika na Prilipah v občini Brežice. Je pa to hkrati tudi kraj, kjer se zaključuje vsakoletni, sedaj že tradicionalni pohod OZVVS Brežice »Po poteh brežiških teritorialcev« od Rigonc do Prilip. Junija 2018 smo postavili novo info tablo v Rigoncah. Leta 2021 pa smo vojni veterani v Brežicah postavili še dve tabli: Lipo slovenske državnosti in Dom Teritorialne obrambe občine Brežice.

Partizanski oficirji konec aprila 1945 v Zabukovju. Od leve proti desni si sledijo: Ivan Cerjak - Vojko, Ivan Verdelj - Jovo, Petar Brajović, Karel Žmavc - Gorazd in Ivan Rožman - Janez. Last družine Žmavc.

Iz vsebine zgodovinskih informativnih tabel:

KOZJANSKI PARTIZANSKI ODRED

Kozjanski partizanski odred so naši predniki ustanovili 27. aprila 1944 nad vasjo Silovec pri Sromljah v občini Brežice. Glavne naloge odreda so bile bojne akcije na železniški progi in na železniške transporte, napadi na manjše nemške postojanke, kolone in patrulje, uničevanje prometnic in čim večja mobilizacija v partizansko vojsko.

**2. bataljon Kozjanskega partizanskega odreda v Štorah
v začetku maja 1945. Last družine Žmavc.**

Odred je bil zelo uspešen, saj se je v letu 1944 izkazal kot najboljši odred v Sloveniji. Z veliko napadalnostjo so kozjanski partizani odpravili kar sedemnajst sovražnikovih postojank. Nacistični okupator je na Štajerskem, zaradi dejavnosti Kozjanskega odreda, izgubil največ svojih postojank. Uspešna mobilizacija v partizansko vojsko je bila ena najpomembnejših nalog odreda. V odred so vsak dan prihajali novi borci, v avgustu je imel na seznamu kar 1182 borcev in bork. V tem času je bil odred najštevilčnejša enota v 4. operativni coni Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ter nekaj časa enakovreden diviziji. Do orožja so Kozjanci prihajali z zaplembami pri okupatorju ali pa na Dolenjskem, kjer so orožje prevzeli iz letalskih pošiljk zavezniške pomoči ter ga nato tovorili prek Save in Savinje na Kozjansko. Kozjanski odred je imel svojo kulturniško skupino in vojaško godbo. V lastni tehniki (tiskarni) so tiskali glasilo *Od Savinje do Sotle*. Odred je imel tri dejavne bataljone, kratek čas tudi štiri bataljone in več specialnih vodov.

**Jožica Komadina Živič: Prehod Kozjanske grupe prek reke Sotle na Hrvaško
5. aprila 1945. Foto: Tomaž Teropšič, 2015. Iz osebne arhiva T. Teropšiča.**

Zaradi vedno močnejše vojaške dejavnosti Kozjanskega odreda in drugih štajerskih partizanskih enot je na skrajnem jugu tako imenovanega velikega nemškega rajha nastalo svobodno ozemlje z imenom Kozjansko, ki je zajemalo večji del ozemlja med rekami Sotlo, Savo, Savinjo in južno železnico. Varovanje svobodnega ozemlja je bilo zato ena najpomembnejših nalog odreda v drugi polovici leta 1944. Svobodno ozemlje je bilo zelo pomembno za dejavnost Osvobodilne fronte slovenskega naroda in dejavnost partizanskih ustanov.

S partizanskim svobodnim ozemljem se nacistični okupator nikakor ni mogel strinjati in je z večjimi bojnimi silami vdiral na osvobojeno ozemlje, ki mu ga je sicer uspelo uničiti šele decembra 1944, a pri tem nobena partizanska enota ni utrpela večjih izgub v moštvu. V aprilu 1945 so Kozjanci prejeli ukaz o premiku odreda v Prekmurje, kjer naj bi sodelovali v sklepnih bojih za osvoboditev domovine.

Novi Kozjanski partizanski odred so ustanovili 27. aprila 1945. Njegovi bataljoni so ob koncu vojne osvobodili Kozjansko in kot prve partizanske enote vkorakale v osvobojeno Celje 10. maja 1945, 12. maja pa so z razvito zastavo vkorakali v osvobojeno Sevnico. Informativno tablo smo postavili v spoštljiv spomin na hrabre kozjanske partizane in partizanke. Bojevali so se za vrednoto vseh vrednot – za našo svobodo.

Osvoboditev Brežic

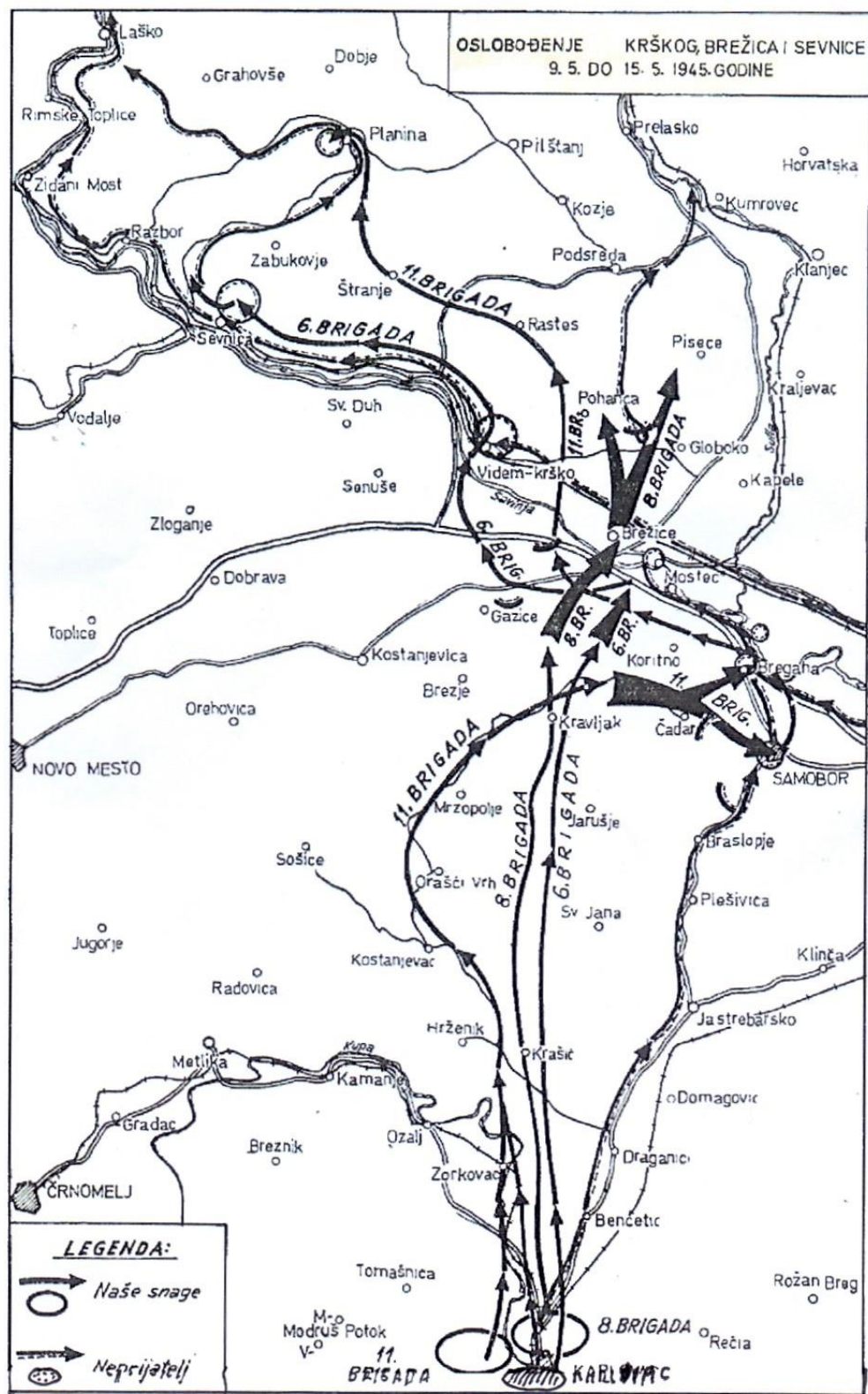
Druga svetovna vojna je bil največji oboroženi spopad v zgodovini človeštva. Slovenijo so v aprilski vojni leta 1941 napadli in razkosali trije okupatorji: Nemčija, Italija in Madžarska. Naše kraje je okupiral nemški okupator, ki je bil do prebivalcev zelo krut in neusmiljen.

Nemške bojne enote so od 11. do 14. aprila 1944 zasedle vse večje kraje v Posavju, še pred tem pa je 6. aprila, navsezgodaj, nemško vojno letalstvo bombardiralo jugoslovansko vojaško letališče v Cerkljah. Takoj so začeli izvajati svoj načrt – želeli so uničiti slovenski narod kot etnično enoto. Iz Brežic in okolice so izgnali 17.259 ljudi, v izpraznjene slovenske domove pa naselili predvsem kočevske Nemce. 28. oktobra 1941 so ustanovili Brežiško partizansko četo z nalogo preprečitve nasilnega izganjanja Slovencev iz domačih krajev. Leta 1943 so ustanovili Kozjanski bataljon, aprila 1944 pa Kozjanski odred za oborožen boj proti osovraženemu okupatorju.

**Spomenik osvoboditeljem Brežic iz leta 1945 na mestnem pokopališču v Brežicah.
Foto: Tomaž Teropšič, 23. september 2013. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.**

Kozjansko je v letu 1945, predvsem po brezpogojni vdaji nemške vojske, pomenilo os, po kateri so se velike enote nemške skupine armad E ter kvizlinški in kolaboracionistični oddelki (vsega skupaj več kot 300.000 mož) umikali proti Avstriji. Glavnina Kozjanskega odreda je odšla na sever ter osvobodila Štore in Celje, drugi del odreda je osvobodil Senovo in Sevnico ter razoroževal manjše oddelke nemške in ustaške vojske.

Vojaška skica osvoboditve Brežic maja 1945.
Objavljena je v: Drago Karasijević. Četrta krajiška NOU divizija.
Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, str. 422.

Je pa bilo Kozjansko tudi operacijsko območje vseh treh armad Jugoslovanske armade, ki so v maju 1945 z juga prodirale proti Sloveniji in zasledovale sovražnika. Proti Brežicam je prodirala krajiška 4. divizija 2. armade JA. V njej so bili borci več narodnosti, kar se vidi iz napisov na spomeniku osvoboditeljem na pokopališču v Brežicah.

S tem kamionom so se partizani, pripadniki Narodne zaščite za okraj Videm-Brežice, 10. maja 1945 pripeljali v Brežice.

Prvi z leve je Jože Hotko - Pero, tretji Ivan Bradač, peti Ivan Držanič - Sergij in sedmi Ivan Štritof. Last družine Držanič.

Osmo brigada 4. divizije JA je napadla Brežice, ki jih je sovražnik vztrajno branil, še posebej kovinska mostova prek Krke in Save. 10. maja 1945 je krajiška 8. brigada ob podpori artilerijske brigade divizije močno napadla nemško in ustaško vojsko ter v zgodnjih popoldanskih urah vkorakala v mesto. Nato goni sovražnika v smeri železniške postaje, ki se umika v smeri Artič in Pohance. Divizija JA je v brežiško-krški operaciji imela 24 mrtvih in 79 ranjenih. Še istega dne so se s Sromelj s kamionom pripeljali v osvobojeno mesto pripadniki Narodne zaščite za okraj Videm-Brežice in prevzeli oblast. 15. maja so ustanovili komando mesta Brežice.

Spomenik osvoboditeljem Brežic smo postavili konec leta 1953 v čast in slavo naših pokončnih prednikov. Neizmerno smo ponosni na njihova srčna dejanja.

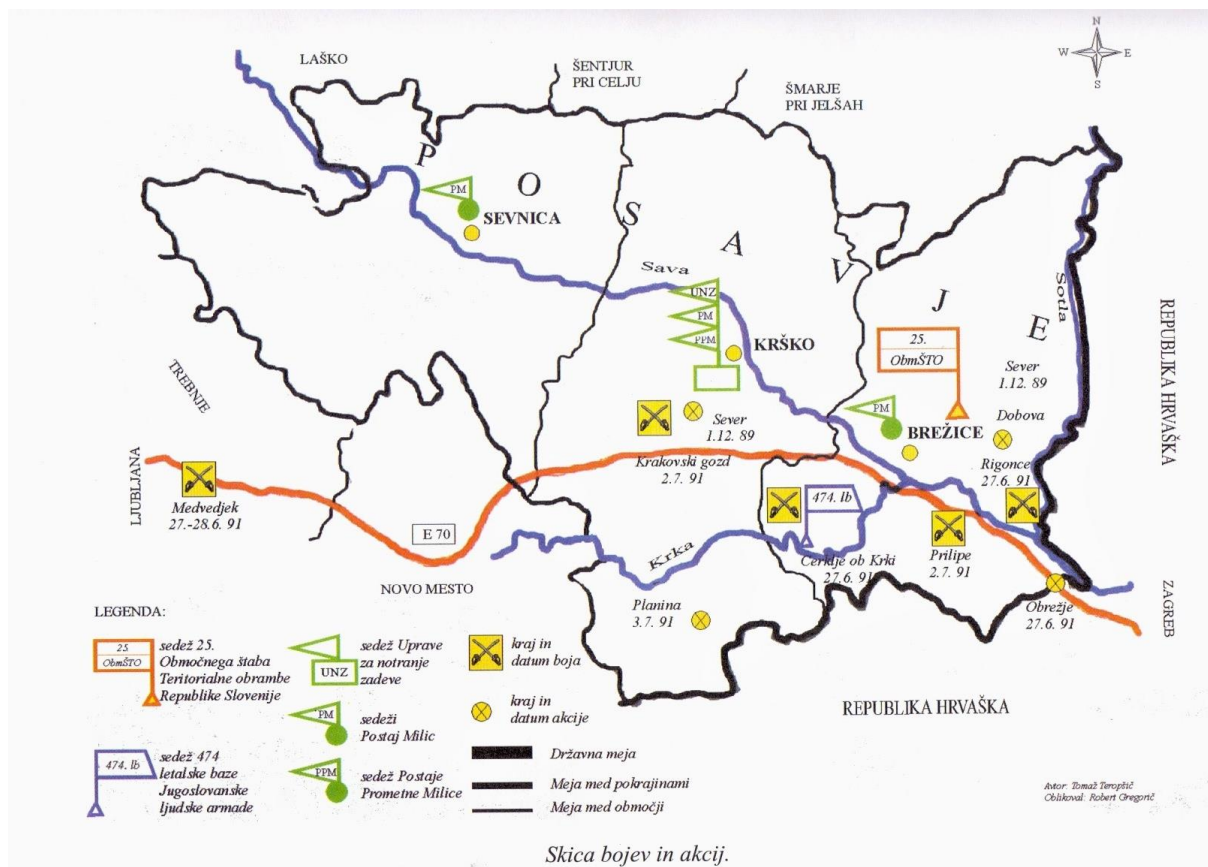
Informacijsko tablo pa smo postavili v spoštljiv spomin zmagoviti vojski, vsem hrabrim borcem in drugim domoljubom ob 75. obletnici osvoboditve Brežic izpod nemškega okupatorja v času narodnoosvobodilnega boja.

**Pozdrav slovenski zastavi. Osamosvojitvena proslava. Brežice, 26. junij 1991.
Foto: Vinko Stanič.**

Lipa slovenske državnosti

V Brežicah smo se leta 1991 odločili, da nastanek slovenske države proslavimo posebej svečano. Skupščina Občine Brežice je izdala plakat svetlo rumene barve, s katerim je vabila vse občane na svečanosti ob razglasitvi samostojnosti države Republike Slovenije. Svečanost je bila 26. junija 1991 zvečer, na prostoru pred spomenikom »Pri kosah« v Brežicah. Veliko ljudi se je ob 21. uri zbralo pri cerkvi sv. Roka, kjer smo blagoslovili zasajeno lipo slovenske državnosti, nato pa v spontani povorki mimo občinske stavbe odšli do Batičevega spomenika na ulici 21. maja, kjer je bila osrednja svečanost. Tudi tu je bilo veliko ljudi. Z dvigom nove slovenske zastave, Zdravljico in kulturnim programom se je zaključil uradni del svečanosti. Začelo se je splošno veselje, ki se je nato prestavilo na bližnjo tržnico in je trajalo do jutranjih ur naslednjega dne.

Skica bojev in akcij v Posavju 1989–1991. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Člani poveljstva 25. Območnega štaba Teritorialne obrambe se dogovarjajo o premiku na vojno poveljniško mesto. Brežice, Dom Teritorialne obrambe, 27. junij 1991. Foto: Črtomir Čargo.

Razglasitev samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je bila povod za vojaško agresijo Jugoslovanske ljudske armade na Slovenijo. V Posavje, na območje 25. Območnega štaba Teritorialne obrambe Republike Slovenije, sta iz Hrvaške vdrli dve močni oklepno-mehanizirani koloni JLA. Teritorialci so koloni zaustavili, vojno letališče JLA Cerklje, po ognjeni moči najmočnejšo sovražnikovo vojašnico, pa so z minometnim napadom nevtralizirali.

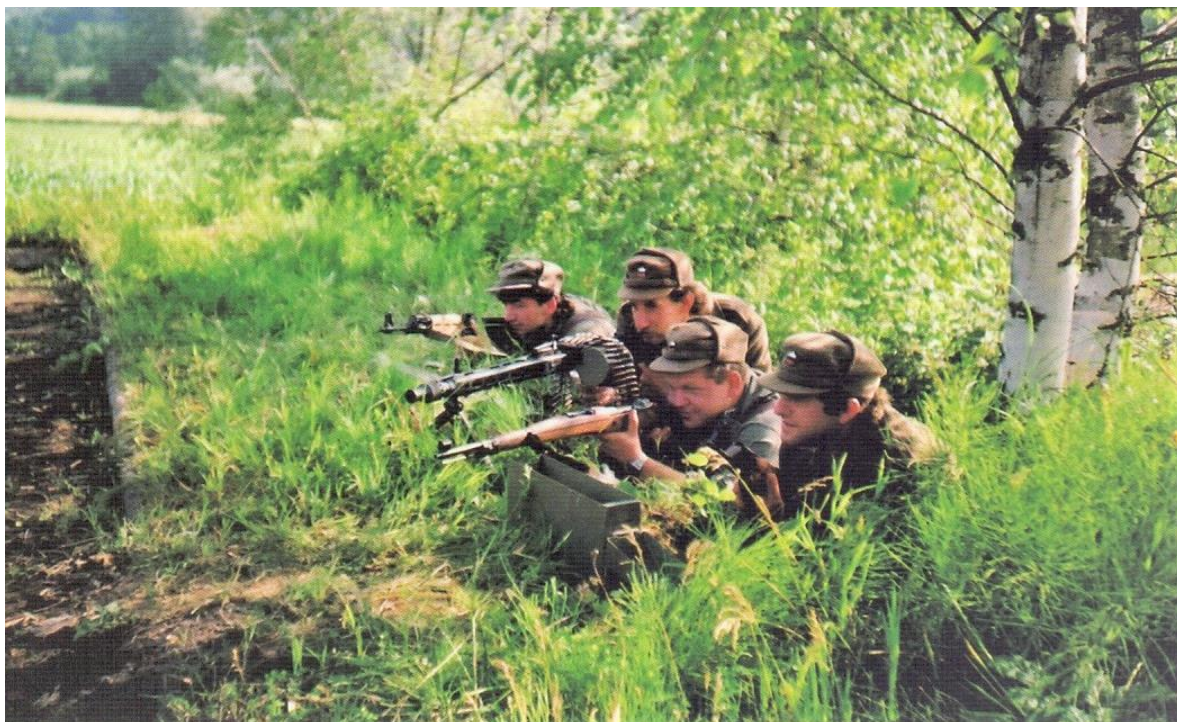

Zaščitni vod 25. Območnega štaba Teritorialne obrambe. Ožje varovanje na vojno poveljniškem mestu 25. ObmŠTO. Zgornja Pohanca, julij 1991.

Stojijo: rezervni nižji vodnik Milan Gorišek, Martin Kodrič, Ivan Polovič, Anton Supančič, rezervni desetenik Marjan Žniderič in rezervni nižji vodnik Slavko Rostohar.

Klečijo: Viktor Bukovinski, Robert Semenič, Alojz Držanič, rezervni poddesetenik Slavko Krošelj, Martin Kranjc in poveljnik voda rezervni poročnik Teritorialne obrambe Tomaž Teropšič. Iz osebne arhiva T. Teropšiča.

Posavski teritorialci so bili zelo učinkoviti ter so uspešno obranili in zavarovali jugovzhod mlade države. S tem si je TO trajno zagotovil odlično mesto na spoštljivi lestvici narodovega spomina. Leta naporov, usposabljanj, vojaških urjenj ter zagotavljanja materialnih pogojev za delovanje in dvigovanje bojne pripravljenosti enot in štabov TO so leta 1991 obrodila bogate sadove. Investicija v Teritorialno obrambo – oboroženo silo slovenskega naroda se je, ob koncu stoletja in tisočletja, pokazala kot ena najboljših in učinkovitih investicij slovenskega naroda v vsej njegovi zgodovini. Teritorialna obramba je ob minimalnih človeških in gmotnih izgubah uspešno vojaško obranila domovino ter postala ena najuspešnejših organizacij v zgodovini Slovencev.

135. protidesantna četa Teritorialne obrambe občine Brežice
25. Območnega štaba Teritorialne obrambe. V pričakovanju »četnikov«.
Pripadniki 135. PdesČ TO občine Brežice v zasedi pri Osnovni šoli Globoko.
V zasedi so teritorialci Robert Jalovec, Ivan Tomše, Stanislav Vovk in Boris Franko.
Globoko, začetek julija 1991. Foto: Dušan Škočaj. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Boji v Sloveniji so bili prvi oboroženi spopadi v Evropi po 2. svetovni vojni (razen intervencij Varšavskega pakta v socialističnem taboru). Slovenci smo izkoristili enkratno zgodovinsko priložnost in z oboroženim bojem zavarovali plebiscitarno odločitev Slovencev za samostojno državo. V teh usodnih časih smo bili Slovenci enotni in smo vojaško premagali sovražno JLA. Leta 1991 smo stopili iz anonimnosti in se pridružili manj kot dvesto narodom sveta, ki se lahko pohvalijo s svojo državo.

Informacijsko tablo smo postavili v spoštljiv spomin osamosvojitvenim dogodkom, zmagoviti vojski, vsem hrabrim bojnikom in drugim domoljubom ob 30. obletnici osamosvojitve Republike Slovenije.

Dom Teritorialne obrambe občine Brežice

Dom Teritorialne obrambe občine Brežice je bil v letih 1980–1991 sedež Občinskega štaba Teritorialne obrambe občine Brežice in v letih 1991–1992 sedež 25. območnega štaba TO Republike Slovenije ter v vojni leta 1991 vojno poveljniško mesto posavskih teritorialcev. Drugi in zadnji komandant TO občine Brežice je bil domačin, rezervni stotnik 1. stopnje TO Mitja Teropšič, poveljnik 25. ObmŠTO pa je bil rezervni major TO Ernest Breznikar iz Krškega.

Stavba je bila namensko zgrajena za potrebe Teritorialne obrambe občine Brežice v letih 1979–1980. Za izgradnjo je bil najet kredit pri Vojnem servisu Narodne banke Jugoslavije. Anuitete za odplačilo kredita so se plačevale iz rednih sredstev, ki jih je prejemal Občinski štab Teritorialne obrambe občine Brežice od izvršnega sveta občine. V stavbi je bil sedež OŠTO z učilnico, sejno sobo, intendantskim skladiščem ter v pritličju skladiščem za oborožitev in vojaško opremo vojnih enot TO. V njej so bili še prostori centra za obveščanje občine Brežice ter v pritličju tudi garaže za službena vozila Postaje milice Brežice.

135. protidesantna četa Teritorialne obrambe občine Brežice
25. Območnega štaba Teritorialne obrambe. Mitrалjez M-53 v položaju za streljanje
po sovražnikovih helikopterjih pri Osnovni šoli Globoko.
Globoko, začetek julija 1991. Foto: Dušan Skočaj. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Dom Teritorialne obrambe občine Brežice je bil zaradi odličnih pogojev za delovanje OŠTO ključnega pomena za nadaljnji razvoj TO občine in s tem za visoko stopnjo bojne pripravljenosti njenih vojnih enot. Leta naporov, usposabljanj, vojaških urjenj ter zagotavljanja materialnih pogojev za delovanje in dvigovanje bojne pripravljenosti enot in štabov TO so leta 1991 obrodila bogate sadove. Investicija v Teritorialno obrambo – oboroženo silo slovenskega naroda se je ob koncu stoletja in tisočletja pokazala kot ena najboljših in učinkovitih investicij slovenskega naroda v vsej njegovi zgodovini. Teritorialna obramba je ob minimalnih izgubah uspešno vojaško obranila Slovenijo in postala ena najuspešnejših organizacij v zgodovini Slovencev.

Predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk je položil venec pri spomeniku v Rigoncah. Rigonce, 15. junij 2011. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Posavje je bilo na težišču dogajanj v Osamosvojitveni vojni Slovenije leta 1991. Na območje 25. ObmŠTO sta iz Hrvaške vdrla dve močni oklepno-mehanizirani koloni agresorske Jugoslovanske ljudske armade. Teritorialci so bojne kolone zaustavili, vojno letališče JLA Cerklje, po ognjeni moči najmočnejšo sovražnikovo vojašnico, pa so z minometnim napadom nevtralizirali. V vojni je teritorialcem uspelo vojaško obraniti mlado državo Republiko Slovenijo, ne nazadnje tudi zato, ker so v Teritorialni obrambi Slovenije bili najboljši sinovi in hčere slovenskega naroda, ki so opravili svojo državljansko dolžnost profesionalno ter izpolnili zaupano jim poslanstvo, ki je prišla do izraza v uspešni obrambi domovine. S tem si je Teritorialna obramba trajno zagotovila odlično mesto na spoštljivi lestvici narodovega spomina.

Informacijsko tablo smo postavili v spoštljiv spomin zmagoviti vojski, vsem hrabrim bojnikom in drugim domoljubom ob 30. obletnici osamosvojitve Republike Slovenije.

Bojevniki Brežic

V literaturi je polno zapisov o tem, kako so bili naši predniki hrabri in so se uspešno bojevali. Vodnik 47. pešpolka avstrijske cesarske vojske Franc Hribar iz predmestja Brežic je leta 1849 s svojim oddelkom napadel močno utrjen položaj sovražnikove vojske v Italiji in ga zavzel, pri tem pa zajel 60 ujetnikov. Pozneje je zajel še dva sovražna topova in zastavo nekega regimenta iz Piemonta.

Prva svetovna vojna (1914–1918) je bila izjemno silovita, obsežna in neprizanesljiva. Slovence je prizadela kot posameznike in kot narod. Množično so umirali na frontah, a tudi v zaledju, izgnanstvu in v internaciji.

Med 2. svetovno vojno (1941–1945) so Nemci okupirali naše kraje. Nasilnemu izganjanju v tujino smo se Slovenci takoj uprli z orožjem v rokah. Kozjanski partizanski odred je v letu 1945 dejavno sodeloval v sklepnih bojih za osvoboditev domovine. Njegov komandant je bil v boju preizkušeni poveljnik Karel Žmavc - Gorazd. Odredovi bataljoni so imeli ob koncu vojne pri osvoboditvi Štor hude boje s sovražniki, nato so kot prve partizanske enote vkorakale v osvobojeno Celje 10. maja 1945, 12. maja pa so z razvito zastavo vkorakali v osvobojeno Sevnico.

Informativna tabla Združenja slovenskih častnikov Brežice postavljena leta 2025 v centru mesta Brežice. Foto: Tomaž Teropšič, 2025. Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.

Razglasitev samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je bila povod za vojaško agresijo Jugoslovanske ljudske armade na Slovenijo. V osamosvojitveni vojni Slovenije leta 1991 je minometni oddelek Teritorialne obrambe, pod poveljstvom rezervnega stotnika Vinka Čančerja, v večernih urah iz bojnega položaja pri Velikih Malencah izstrelil osem min na agresorjevo letališče v Cerkljah ob Krki in nevtraliziral njegovo najmočnejšo vojašnico. Zaradi ognjenega udara teritorialcev je večina letal in helikopterjev Jugoslovanske ljudske armade še isti večer zapustila vojno letališče in odletela proti Hrvaški.

**Spomenik 1. svetovne vojne v Šentlenartu.
Foto: Tomaž Teropšič, 2024. Iz osebne arhiva T. Teropšiča.**

Poveljnik vseh enot Teritorialne obrambe v Krakovskem gozdu julija 1991 je bil rezervni stotnik 1. stopnje Mitja Teropšič, ki je ukazal, da se napad na kolono Jugoslovanske ljudske armade izvede brezkompromisno in z vsemi razpoložljivimi protioklepnimi orožji.

Napad teritorialcev v jutranjih urah je bil silovit, kratek in učinkovit. Bojno nalogo so uspešno izvedli in to kljub veliki ognjeni premoči nasprotnika. Pri tem teritorialci niso imeli mrtvih ter le enega težje in lažje ranjenega. Mitja Teropšič je takrat postal edini častnik v zgodovini Slovenije, ki je v boju, skupaj s svojimi bojovníki, napadel in premagal agresorjevo oklepno kolono ter zajel 12 oklepnih vozil.

**Spomenik 1. svetovne vojne v Dobovi. Foto: Tomaž Teropšič, 2013.
Iz osebnega arhiva T. Teropšiča.**

Po dobrem zgledu s postavljanjem info tabel pri vojnih veteranih smo začeli s postavljanjem tabel še pri zvezi borcev. Prvo tablo Prvi krški borci smo postavili julija 2018 v gozdu Dobrava pri Brežicah. Nato so sledile še druge: Kozjanski partizanski odred (2018), Neuklonljivo Kozjansko (2018), Partizanski kurirji (2018), Vojni zločini (2018), Brežiška partizanska četa (2020), Osvoboditev Brežic (2020), Uporne Brežice (2020) in Partizan Ivan Kerin (2020). Leta 2025 smo prvo informativno tablo Bojevniki Brežic sredi mesta postavili še slovenski častniki.

Člani domoljubnih organizacij Brežice imajo spoštljiv odnos do hrabrih prednikov, ki so padli v boju. Pokopališče Brežice, 1. november 2019. Foto: Mehmed Tokić.

Vse barvne info table so enakih dimenzij (118 x 78 cm). So iz aluminija, prevlečene s folijo proti UV-žarkom in pritrjene na kovinski okvir ter trojezične (slovenščina, angleščina in nemščina). Oblikovno so sestavljene iz besedila in fotografij. Originalne fotografije so iz arhivov društev, dokumentarne fotografije pa je na terenu v glavnem posnel Tomaž Teropšič. Osnova borčevskih tabel je rjava, veteranskih zelena in častniške modra barva. Besedila je napisal vojni in vojaški zgodovinar dr. Tomaž Teropšič, table pa sta oblikovala dr. Tomaž Teropšič ter fotograf in oblikovalec Boštjan Colarič. Tako veliko število zgodovinskih informativnih tabel je edinstveno v Sloveniji. Z njimi želijo domoljubne organizacije v občini Brežice še dodatno vplivati na domoljubno zavest občanov in občank ter povečati pripadnost skupnosti.

Dr. Tomaž Teropšič,
vojni in vojaški zgodovinar